

Handlingsplan och åtgärder – fornvårdsstrategi 2023–2027

Varför behövs en handlingsplan?

Genom åren har antalet vårdade fornlämningar i Kronobergs län blivit allt fler. De vårdade fornlämningarna domineras idag av gravar och gravfält koncentrerade kring ett par områden i länet. Samverkan med föreningar, organisationer och privatpersoner har resulterat i vården av ca 380 platser. Under senare tid har fornlämningar som torpgrunder, tjärdalar med mera lagts till för att få en mer komplett bild av länets historia.

Vården finansieras genom samverkan med olika samarbetspartners och genom Länsstyrelsens kulturmiljöbidrag, ett statligt bidrag som inte täcker de behov som finns.

I fornvårdsstrategin finns målen och riktlinjerna för hur fornvården i länet ska bedrivas och bli långsiktigt hållbar i samverkan med olika aktörer och leda fram till ett större engagemang och förståelse för fornlämningarna i länet som berättar om en mångtusenårig historia.

Handlingsplanen ger verktygen och en tidsplan för hur och när vi genomför det arbetet och når fram till målen.

Förutsättningar

Fornvårdsstrategin följer länets Kulturmiljöstrategi som har tre målbilder:

- Breddad syn på småländskt kulturarv.
- Kulturmiljöer utvecklas hållbart
- Upprätthålla levande dialog mellan aktörer.

Målbilderna i de båda strategierna handlar bland annat om att bredda synen på småländskt kulturarv och att bjuda in fler i kulturmiljöarbetet. De tar även upp vikten av att kulturmiljöer utvecklas hållbart och är tillgängliga för alla. En förutsättning för att gemensamt vårda vår kulturmiljö, där fornlämningarna är en del, är dialog, att mötas för diskussioner och att lära av varandra.

Kulturmiljön i regelverk

- *Kulturmiljölagen* (SFS 1988:950) är en speciallagstiftning, och innehåller bland annat bestämmelser om fornlämningar, byggnadsminnen och kyrkliga kulturminnen. Lagen reglerar även olika ansvarsområden för kyrkliga kulturminnen.
- *Förordningen om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer* (SFS 2010:1121) reglerar vad kulturmiljöanslaget kan användas till.
- *Plan- och bygglagen* (SFS 2010:900) reglerar bland annat hänsyn och anpassningar som behövs för att skydda och värna kulturmiljövärdena i plan- och byggprocessen.
- *Miljöbalken* (SFS 1998:808) har en bred definition av kulturmiljöns värden och omfattar bland annat riksintressen, kulturresevat och landskapet i sin helhet.
- *Kulturmiljöförordningen* (SFS 1988:1188) förtydligar att Länsstyrelsen särskilt ska samverka med läns museerna. Kulturparken Småland AB är därför en viktig part i det regionala kulturmiljöarbetet.

Hänsyns- och skyddsregler finns även i:

- *Skogsvårdslagen* (SFS 1979:429) hanterar skötsel av skog och skogsmark, där hänsyn till kulturmiljöer ingår.

Prioriteringar för att nå målen

Prioriteringarna är uppdelade efter fornvårdsstrategins målbilder.

Målbild 1: ett urval av lämningar speglar länets historia

Prioriteringar för att nå målbild 1:

En analys av dagens vårdade fornlämningar och ett urval lokaler väljs ut för att komplettera dagens vårdade objekt. Det arbetet görs i samråd med ett urval av länets aktörer exempelvis Kulturparken Småland med flera. Urvalet görs enligt ett antal föreslagna kriterier.

Målbild 2: fornvården engagerar fler

Prioriteringar för att nå målbild 2:

Dialog med länets aktörer om samverkan kring fornvårdsarbetet.

Samfinansiering av fornvårdsarbetet med andra anslag och länets aktörer.

Målbild 3: vårdade fornlämningar tillgängliga för alla

Prioriteringar för att nå målbild 3:

En tillgänglighetsplan tas fram för vårdade fornlämningar.

Målbild 4: information

Prioriteringar för att nå målbild 4:

En plan för förmedling av fornvård tas fram.

Ett skyltprogram för fornvården tas fram.

Målbild 5: fornvård i samhällsplaneringen

Prioriteringar för att nå målbild 5:

Dialog med länets aktörer för att öka medvetenheten kring fornvård i samhällsplaneringen, förmedla goda exempel som inspiration.

Tidplan

Ett kontinuerligt arbete under hela tidsperioden handlar om att informera om och ha dialog med länets aktörer kring samverkan.

2023

- Tillsätta en arbetsgrupp för urvalet av lämningar.
- Information och dialog med länets aktörer om samverkan och samfinansiering kring fornvårdsarbetet.
- Analysera dagens vårdade fornlämningar utifrån kategori, tillgänglighet och informationsunderlag.
- Ett urval av besöksmål läggs ut på Länsstyrelsens uppdaterade webbplats.
- Uppföljning av årets arbete.

2024

- Fortsatt information och avstämning med aktörer som vill samverka kring fornvårdsarbetet.
- Fastställa ett urval av fornlämningar enligt Målbild 1 i samråd med ett urval av länets aktörer, exempelvis Kulturparken Småland med flera. Påbörja framtagande av en tillgänglighetsplan.
- Påbörja en plan för förmedling av fornvården.
- Uppföljning av årets arbete.
- Uppföljning av besöksmål på Länsstyrelsens hemsida.

2025

- Avstämning med aktörer som vill samverka kring fornvårdsarbetet.
- Uppdatera skylt och informationsbehov utifrån målbild 1.
- Påbörja framtagande av ett skyltprogram.
- Uppföljning av årets arbete.

2026

- Avstämning med aktörer som vill samverka kring fornvårdsarbetet.
- Utveckla fornvårdsarbetet utifrån fastställt urval, tillgänglighetsplan och skyltprogram.
- Uppföljning av årets arbete.

2027

- Avstämning med aktörer som vill samverka kring fornvårdsarbetet.
- Fortsätta att utveckla fornvårdsarbetet utifrån fastställt urval, tillgänglighetsplan och skyltprogram.
- Påbörja framtagande av skyltar enligt fastställt skyltprogram.
- Uppföljning av årets arbete.
- Uppföljning, utvärdering och aktualisering av handlingsplanen 2022 - 2027.

1. Ett urval av lämningar speglar länets historia

Det finns ett urval av fornobjekt som är geografiskt spridda över länet och som berättar om länets historia eller är regionalt eller nationellt unika. Utvalda objekt är tillgängliga för alla.

Urvalet görs utifrån följande kriterier:

- Ett representativt urval som berättar länets historia eller är unika ur ett regionalt eller nationellt perspektiv.
- Objekt som är möjliga att kontinuerligt vårda och informera om. Det ska finnas förutsättningar för långsiktig skötsel- och förvaltning.
- Att skötsel och förvaltning samfinansieras med andra medel än kulturmiljöanslaget.
- Geografisk spridning i länet eftersträvas liksom i de åtta kommunerna.
- Urvalet av objekt ska garantera att de är tillgängliga.

Syfte:

Genom analys ta fram ett bredare och mer komplett urval av fornlämningar som berättar om länets mångtusenåriga historia.

Mål:

Ett urval enligt kriterierna.

Målgrupp:

Allmänheten

2. Fornvården engagerar fler

Tillsammans och i samverkan vårdar vi länets fornlämningar och sprider berättelserna om länets mångtusenåriga historia.

Med stöd från Länsstyrelsen ska en kommun, organisation, förening, skola eller privatperson få möjlighet att ta över ansvaret för skötseln av en fornlämning. Vi vinner ökad kunskap, förståelse och engagemang och möjliggör att fler fornlämningar vårdas och blir tillgängliga. Länsstyrelsen har fortfarande det yttersta ansvaret för att se till och följa upp att skötseln utförs.

Åtgärder:

I dialog med länets aktörer hittar man sätt att samverka kring fornvårdsarbetet både gällande praktiskt arbete, spridande av kunskap och finansiering.

Syfte:

Genom samverkan kring fornvårdsarbetet ökar kunskap, förståelse och engagemang och möjliggör att fler fornlämningar vårdas och blir tillgängliga.

Mål:

Flera aktörer som är engagerade i fornvårdsarbetet och som sprider information och kunskap.

Målgrupp:

Kommuner, organisationer, föreningar, privatpersoner.

3. Vårdade fornlämningar tillgängliga för alla

De fornlämningar som valts ut enligt kriterierna i Målbild 1 ska vara tillgängliga för alla. Övriga vårdade fornlämningar ska där det är genomförbart i så hög grad som möjligt vara tillgängliga.

Åtgärder:

En tillgänglighetsplan tas fram för vårdade fornlämningar.

Syfte:

Öka tillgängligheten vid länets vårdade fornlämningar

Mål:

Länets vårdade fornlämningar är tillgängliga

Målgrupp:

Allmänheten

4. information

Informationen och kunskapsförmedling om fornlämningarna ska struktureras och få en tydlig planering. Den som letar information ska enkelt kunna hitta på Länsstyrelsens hemsida och känna igen sig både där, ute på plats vid en fornlämning och i skrifter. Informationen ska vara tillgänglig.

Åtgärder:

En plan för förmedling av fornvård tas fram.

Syfte:

En plan för hur information om fornlämningarna blir tydlig, tillgänglig och med en gemensam layout.

Mål:

Informationen om de vårdade fornlämningarna ska vara lätt att hitta och ta till sig för alla.

Målgrupp:

Länets aktörer som arbetar med vården av fornlämningarna.

Ett skyltprogram för fornvården tas fram. I programmet ska det finnas med mallar med bestämt innehåll samt loggor som ska användas av Länsstyrelsen. Lämpligen ska riktlinjer tas fram för att kvalitetssäkra att externa aktörer som vill skylta miljöer ska följa tillgänglighetsprinciper.

Syfte:

Ett program som ger riktlinjer för hur skyltar vid fornlämningar i länet ska utformas.

Mål:

Ett verktyg som ska vara till hjälp för att ta fram tillgänglig och tydlig information vid de vårdade fornlämningarna.

Målgrupp:

Länets aktörer som arbetar med vården av fornlämningarna.

5. Fornvård i samhällsplaneringen

En fornlämning kan vara en tillgång inte ett hinder. När nya områden planläggs där det finns fornlämningar lyfts de fram. Där det är möjligt kan de ingå i rekreationsområden och vara en del i upplevelsen av området.

Åtgärder:

Länets aktörer träffas i olika forum och diskuterar fornvård i samhällsplaneringen och förmedlar goda exempel som inspiration.

Syfte:

Öka medvetenheten kring fornvård i samhällsplaneringen.

Mål:

I planeringsarbete i områden där det finns fornlämningar ser man dem som en tillgång och inte ett hinder.

Målgrupp:

Kommunala och statliga tjänstemän och politiker

Åtgärder Fornvårdsstrategi 2023 - 2027

Målbild 1: Ett urval av lämningar speglar länets historia.

Åtgärd	Syfte	Målsättning	Metod	Målgrupp	Medverkande	Ansvarig	När	Uppföljning
Urval av fornobjekt	Genom analys ta fram ett bredare och mer komplett urval av fornlämningar som berättar om länets mångtusenåriga historia.	Ett urval enligt de kriterier som finns under målbild 1.	En arbetsgrupp tar fram ett urval.	Allmänheten	Landskapsantikvarie och arkeologer på Kulturmiljöenheten, Kulturparken Småland. Destination Småland. Kommunerna. Naturskydds-enheten, Skogsstyrelsen. Svenska kyrkan.	Länsstyrelsen	2023	

Målbild 2: Fornvården engagerar fler

Åtgärd	Syfte	Målsättning	Metod	Målgrupp	Medverkande	Ansvarig	När	Uppföljning
I dialog med länets aktörer hittar man sätt att samverka kring fornvårdsarbetet både gällande praktiskt arbete, spridande av kunskap och finansiering.	Genom samverkan kring fornvårdsarbetet ökar kunskap, förståelse och engagemang och möjliggör att fler fornlämningar vårdas och blir tillgängliga.	Flera aktörer som är engagerade i fornvårdsarbetet och som sprider information och kunskap.	Strategiskt möte och information via olika media.	Kommuner, organisationer, föreningar, privatpersoner.	Kommuner, organisationer, föreningar, privatpersoner.	Länsstyrelsen	2023	

Målbild 3: Vårdade fornlämningar tillgängliga för alla.

Åtgärd	Syfte	Målsättning	Metod	Målgrupp	Medverkande	Ansvarig	När	Uppföljning
En tillgänglighetsplan tas fram för	Öka tillgängligheten vid länets	Länets vårdade fornlämningar är tillgängliga		Allmänheten	Landskapsantikvarie	Länsstyrelsen	2024 - 2025	

vårdade fornlämningar.	vårdade fornlämningar							
---------------------------	--------------------------	--	--	--	--	--	--	--

Målbild 4: Information

Åtgärd	Syfte	Målsättning	Metod	Målgrupp	Medverkande	Ansvarig	När	Uppföljning
Plan för förmedling av fornvård tas fram.	En plan för hur information om fornlämningarna blir tydlig, tillgänglig och med en gemensam layout.	Informationen om de vårdade fornlämningarna ska vara lätt att hitta och ta till sig för alla.		Länets aktörer som arbetar med vården av fornlämningarna.	Landskapsantikvarie	Länsstyrelsen	2024	
Ett skyltprogram för fornvården tas fram.	Ett program som ger riktlinjer för hur skyltar vid fornlämningar i länet ska utformas.	Ett verktyg som ska vara till hjälp för att ta fram tillgänglig och tydlig information vid de vårdade fornlämningarna.		Länets aktörer som arbetar med vården av fornlämningarna		Länsstyrelsen	2025	

Målbild 5: Fornvård i samhällsplanering.

Åtgärd	Syfte	Målsättning	Metod	Målgrupp	Medverkande	Ansvarig	När	Uppföljning
Länets aktörer träffas i olika forum och diskuterar fornvård i samhällsplaneringen och förmedlar goda exempel som inspiration.	Öka medvetenheten kring fornvård i samhällsplaneringen.	I planeringsarbete i områden där det finns fornlämningar ser man dem som en tillgång och inte ett hinder.	Dialog i forum där frågorna diskuteras och information i programpunkter under Kulturmiljödagen.	Kommunala och statliga tjänstemän och politiker.	Kommunala och statliga tjänstemän och politiker.	Länsstyrelsen	Årligen	

Information om dokumentet

Detta är en digitalt tillgänglighetsanpassad webbversion av handlingsplan fornvårdsstrategi 2023-2027 som är daterat den 1 mars 2023. Det godkända originaldokumentet finns arkiverat i vårt digitala ärendesystem och har diarienummer 435-518-2021.

Avsändare är Länsstyrelsen i Kronobergs län.

Kontaktuppgifter till Länsstyrelsen

Kontakta oss via e-post kronoberg@lansstyrelsen.se, postadress Länsstyrelsen i Kronobergs län, 351 86 Växjö, eller ring vår växel 010-223 70 00. Vår webbadress är lansstyrelsen.se/kronoberg.